

การพัฒนาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ*

THE DEVELOPMENT OF INDICATORS AND MEASUREMENT OF BUDDHIST SPIRITUAL GROWTH

ธัชพล อัตรัง, พระมหาเฟื่อน กิตติโสภโณ และ ประยูร สุยะใจ

Thatchathon Attarung, Phramaha Phuen Kittisophano and Prayoon Suyajai

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Humanities Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: Thatchathon05@gmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้คือ 1) เพื่อศึกษาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ 2) เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี แบบลำดับเวลา โดยการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ และตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ พบว่าความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ หมายถึงภาวะทางจิตใจสงบสุข ไม่เครียด ไม่กังวลใจจนเกินไป เป็นการยกระดับจิตจากความเป็นสัตว์ สัตว์ในที่นี่หมายถึงคนที่มีจิตข้องในอารมณ์ต่าง ๆ การพัฒนาจิตงอกงามจึงหมายถึงการยกจิตที่เป็นสัตว์ให้เป็นมนุษย์ที่มีใจสูงขึ้นหรือเป็นคนที่มีพร้อมด้วยศีลธรรม และคุณธรรม ที่เป็นกระแสจริยบุคคล ยึดพระพุทธศาสนาเป็นแกน อบรมขัดเกลาตัวเอง มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. ความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต 2. ความคงกระพันทางจิตใจ 3. ความเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม 4. ความเชื่อมกับพุทธศาสนา และตัวบ่งชี้ 15 ตัวบ่งชี้ การวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิเคราะห์พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบของทุกองค์ประกอบ มีค่าเป็นบวก โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.682 ถึง 0.961 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว โดยองค์ประกอบ ความคงกระพันทางจิตใจ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดเท่ากับ 0.961 แสดงว่าความคงกระพันทางจิตใจ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของความงอกงามทางจิตวิญญาณ รองลงมา คือ ความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.955 ความเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.815 และความเชื่อมกับพุทธศาสนา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.682 ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบตามโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความงอกงามทางจิตวิญญาณ โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก

* Received November 23, 2022; Revised January 25, 2023; Accepted February 1, 2023

คำสำคัญ: ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ; การพัฒนาตัวบ่งชี้; มาตรวัด

ABSTRACT

The objectives of the study were: 1) to study indicators and measurements of Buddhist spiritual growth, 2) to develop indicators and measures of Buddhist spiritual growth. This study was a mixed methods research that is a time-based approach, which integrates of 2 parts: Part 1 Qualitative Research and Part 2 Quantitative Research. The Buddhist spiritual growth means mental condition with peace, less stress and worrying. That develop the mind from being an animal, which is the people who involve with the several defilement, become a higher-minded being a moral and ethical. And the development of mind enter the stream of noble individuals. The Buddhist spiritual growth included 4 elements, namely, 1. understanding the reality of life 2. psychological invulnerability. 3. the connection with others and the environment 4. connection with Buddhism. And 15 indicators. The research found that the element weights of all components were positive, with element weights ranging from 0.682 to 0.961, and were statistically significant score 0.01. The element weights as follows: Psychological invulnerability had a higher element weight score 0.961, Understanding reality of life 0.955, Connecting to people and environment 0.815, and Connecting to Buddhism 0.682. The model is very correspond with the empirical data.

Keywords: Buddhist spiritual growth, Indicator development, Measurement

บทนำ

ความงอกงามทางจิตวิญญาณเป็นมิติด้านลึกของมนุษย์ที่มนุษย์ตระหนักถึงความเป็นหนึ่งเดียวกับสรรพชีวิตอย่างลึกซึ้ง ไม่เฉพาะมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่รวมถึงธรรมชาติ ศาสนธรรม หมายถึง การตระหนักเห็นชีวิตทุกชีวิตมีคุณค่าที่ควรได้รับการปกป้อง เมื่อเข้าถึงธรรม จิตใจก็แผ่กว้าง มีเมตตากรุณาอันกว้างใหญ่ไม่เห็นแก่ตัว ทั้งนี้เพราะเราได้สัมผัสกับสภาวะที่เหนือสามัญเหนือกาลเทศะเหนือประสบการณ์สามัญของชีวิตประจำวันเหนือการแบ่งแยกเป็นเราเป็นเขา หรือสภาวะที่เรียกว่า Dualism หรือมิติด้านจิตวิญญาณ กล่าวได้ว่าเป็น สภาวะที่เข้าถึงความเป็นหนึ่งเดียวที่เรียกว่า Non-duality ของสรรพชีวิต

การศึกษาในทัศนะของพระพุทธศาสนา การศึกษาตรงกับคำศัพท์ภาษาบาลีว่า ลักขา หมายความว่า การฝึกอบรมตนให้งอกงามหรือการพัฒนาตนให้งอกงาม ตามหลักพระพุทธศาสนาได้แบ่งการพัฒนาตนให้งอกงามออกหลายด้าน อาทิ การพัฒนากาย คือ การรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง มีสุขภาพดี มีความเป็นอยู่ที่ถูกสุขลักษณะ รวมไปถึงการรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุได้อย่างถูกต้อง และเกิดประโยชน์ด้วย เช่น กินอาหารเพื่อมุ่งให้ร่างกายมีกำลัง มีสุขภาพดี ไม่ใช่กินด้วยความเอร็ดอร่อยหรือเพื่อความ

หุรห่าพุ่มเพื่อย การพัฒนาศิล คือการควบคุมกาย วาจา ไม่ให้ประพฤติดอกมาในทางเบียดเบียนตนเอง และคนอื่น เช่น ทางกายก็ไม่ทำร้ายข่มเหงรังแกคนอื่น ทางวาจาก็ไม่พูดคำหยาบไม่ส่อเสียดที่จะทำให้อื่นเสียหายหรือเสียประโยชน์ คือ ให้อยู่ร่วมกันด้วยดีในสังคม การพัฒนาจิตใจ คือการทำจิตใจให้มีคุณสมบัติที่ดีงามพร้อมใน 3 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านความดีงาม คือ มีความเมตตา ความรัก ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเป็นมิตรไมตรีต่อคนรอบข้าง มีความกรุณา มีความกตัญญู มีสัมมาคารวะ มีความคิดช่วยเหลือเมื่อเห็นคนอื่นมีความทุกข์ 2. ด้านความแข็งแกร่ง คือ มีจิตใจที่เด็ดเดี่ยวแน่วแน่ต่อเป้าหมายที่วางไว้ มีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจ มีวิริยะความพากเพียร มีขันติ ความอดทน มีสมาธิ ความตั้งมั่นแห่งจิต มีสัจจะ ความจริง 3. ด้านความสุข คือ จิตใจมีความสดชื่น ร่าเริงเบิกบาน สะอาด สงบ ปลอดภัย มีปีติ ปราโมทย์ ไม่เครียดไม่กระวนกระวาย ไม่ขุ่นมัวหมองเศร้า การพัฒนาปัญญา การรู้จักเพิ่มความรู้ความเข้าใจให้แก่ตนเอง เริ่มตั้งแต่รู้จักเรียนรู้ศัลปะวิทยาที่ดีมีประโยชน์สำหรับการดำเนินชีวิต เป็นผู้ชวนขวยใคร่เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ เพื่อก้าวให้ทันความเปลี่ยนแปลงของโลก ตลอดจนรู้จักคิด รู้จักวินิจฉัย รู้จักใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาชีวิตด้านต่าง ๆ เป็นต้น ล้วนแล้วเป็นการพัฒนาตัวเองเพื่อให้เกิดความงอกงามทางจิตวิญญาณเช่นกัน

มนุษย์ในฐานะเป็นชีวภาพ ประกอบด้วยส่วนที่เป็นร่างกาย (body) และส่วนที่เป็นจิตใจ (mind) เราสามารถคาดการณ์ได้ว่าในระยะต้น ๆ ของวิวัฒนาการ บรรพบุรุษของเราดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์ และเก็บเกี่ยวที่จะให้ตัวเองรวมทั้งคนอื่นที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันอยู่รอด การที่ต้องรวมกลุ่มก็เนื่องจากความจำเป็น ในการก่อสร้างที่อยู่อาศัยที่ดี การล่าสัตว์ขนาดใหญ่ก็ดี รวมทั้งการป้องกันตนเองจากการรุกรานของมนุษย์เผ่าอื่นก็ดี จำเป็นต้องจัดตั้งเป็นกลุ่ม อยู่กันเป็นชุมชน มนุษย์สมัยนั้นจะมีร่างกายที่แข็งแรงพอที่จะสู้กับสัตว์ร้ายสู้กับเผ่าพันธุ์ที่ไม่เป็นมิตร และธรรมชาติที่โหดร้ายทารุณเช่นความหนาว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มนุษย์มีข้อได้เปรียบสัตว์อื่น ๆ เพราะมีสมองที่ดีกว่า มีความจำที่ยาวนานกว่า และมีตรรกะการใช้เหตุผลที่สามารถคำนวณผลได้ผลเสีย รวมทั้งการคาดการณ์ปัญหาได้ล่วงหน้า เพื่อจะให้ตนเองและเผ่าของตนปลอดภัย ความสามารถในการคิดเช่นนี้มีเหนือกว่าสัตว์ เหล่านี้คือส่วนที่เป็นความคิด หรือที่เรียกว่า mind มนุษย์นอกจากประกอบด้วยร่างกาย (body) และความคิด (mind) อันเกิดจากการทำงานของสมองซึ่งเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษของเรามีมาเป็นเวลานานแล้ว มนุษย์ยังมีส่วนที่สามคือส่วนของจิตวิญญาณ (spirit) อันประกอบด้วย ความรัก ความเมตตา ความกรุณา ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความอาย และความรู้สึกสำนึกต่อบาป หรือสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ส่วนที่สามนี้จะเกิดจากวิวัฒนาการ โดยเบื้องต้นมาจากการเล็งผลปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม การรักษาสถาปนาประโยชน์ร่วมกัน และการเอื้ออำนาจความพอใจต่อกัน และกัน และน่าจะใช้เวลาพอสมควรจนสิ่งที่เรียกว่าจิตวิญญาณนี้ ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของศีลธรรม และจริยธรรมของปัจเจกบุคคล และสังคมมนุษย์ ในส่วนนี้ศาสนา และผู้นำศาสนาจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างค่านิยมที่มีผลต่อจิตวิญญาณของมนุษย์ขึ้นมา เมื่อสิ่งนี้เกิดขึ้นจนถึงจุด ๆ หนึ่งมนุษย์ก็จะประกอบด้วย ร่างกาย ความคิด และจิตวิญญาณ

ความงอกงามทางจิตวิญญาณเป็นธรรมชาติที่สำคัญส่วนหนึ่งของชีวิตที่หลายคนอยากให้มีในตัวเอง การขาดธรรมะอาจทำให้ประสบกับความล้มเหลว และทำให้ชีวิตอับปางได้ ทั้งโทษที่เกิดกับตนเอง สังคม และประเทศชาติ ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนในปัจจุบัน เช่น การที่คนในชาติขาดคุณธรรม จริยธรรมในการ

ดำเนินชีวิต ไม่รู้จักพอ ไม่เห็นแก่ความเดือดร้อนของสังคมและประเทศชาติ ทำให้เกิดการลักลอบเสพ ขยายยาเสพติด จนเกิดความเดือดร้อนโดยทั่วไป จนหน่วยงานที่รับผิดชอบ ต้องออกมาปราบปรามขั้นเด็ดขาด ข้าราชการข้อมูลจากสื่อมวลชนทุกแขนง นำเสนอ ข้าราชการจับกุม ผู้เสพ ผู้ค้า และผู้อยู่เบื้องหลัง อย่างต่อเนื่อง ปัญหาทั้งมวลที่กล่าวมานี้ เป็นเพียงตัวอย่างเล็กน้อยที่ล้วนมีสาเหตุมาจากการขาดคุณธรรม จริยธรรมของคนในสังคมทั้งสิ้น

ในการศึกษาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณ ทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า Spiritual Growth หมายถึง ภาวะทางจิตใจโดยก้าวผ่านปัญหาอุปสรรคความทุกข์จนทำให้ใจพร้อมรับสภาพความจริงของชีวิตได้โดยไม่สงสัยในตัวเอง และความเข้าใจในศักยภาพตน มองตัวเองด้วยความไว้วางใจ และพบความหมายของชีวิตสูงสุดของบุคคลนั้น ๆ โดยข้ามขีดจำกัดของตนเอง ความสัมพันธ์เชิงธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อม ที่ประกอบด้วยความศรัทธาทางศาสนา จนเกิดความปิติ รู้แจ้ง ยินดีกับสิ่งที่ได้มา ว่าเป็นคุณค่าของชีวิต และมีตัวบ่งชี้ที่แตกต่างกันไปในแต่ละงานวิจัย และมีบางตัวบ่งชี้ที่เหมือนกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความงอกงามทางจิตวิญญาณ เพื่อพัฒนามาตรวัดที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการที่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันตามหลักพุทธธรรม และให้ได้องค์ความรู้ตัวบ่งชี้ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ตามแนวคิดและทฤษฎีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และได้ทดสอบด้วยการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นตัวอย่างของการทดสอบความตรงของตัวบ่งชี้หรือเครื่องมือวัดทำให้ผู้สนใจสามารถศึกษาและนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือวัดให้มีคุณภาพ และประโยชน์เชิงปฏิบัติ เพื่อนำไปใช้วัดระดับความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาหรือกำหนดนโยบายเพื่อเพิ่มระดับความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ทำให้ได้สารสนเทศในการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ
2. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบบผสมวิธี แบบลำดับเวลา (sequential mixed method research) โดยการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ และตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งการศึกษาในลักษณะนี้ (Creswell & Plano Clark 2007) เรียกว่า การวิจัยแบบผสมวิธีเป็นการวิจัยแบบขั้นตอนเชิงสำรวจ (exploratory sequential design)

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าและทบทวนเอกสาร หนังสือ วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรม แนวคิดความหมายของความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ

เครื่องมือวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธปัจจัยที่ส่งผลต่อความงอกงามทางจิตวิญญาณ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความงอกงามทางจิตวิญญาณ

1.2 ร่างแบบสัมภาษณ์ นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง ตรวจสอบความตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยอาจารย์ที่ปรึกษา จำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของข้อคำถาม ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปใช้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

1.3 เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน (in-depth interview)

1.4 ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยตนเอง รวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สังเคราะห์ข้อมูล ร่วมกับการศึกษาแนวคิดทฤษฎี ทำการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ มากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย กำหนดโมเดลสมมติฐานความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำเครื่องมือแบบสอบถาม ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (ระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูง) ศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ

2.1 ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามนิยามเชิงปฏิบัติการ และนำผลการสังเคราะห์จากขั้นตอนที่ 1 เป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือ ร่างแบบสอบถามความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นที่ตรงกับบริบทสังคมไทย ลักษณะแบบสอบถามเป็นการประเมินค่า (Rating scale) ตามระดับความคิดเห็น ความรู้สึก การแสดงออกพฤติกรรม ที่เป็นจริงของประชาชนทั่วไป จำนวน 45 ข้อ

2.2 นำแบบสอบถามความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธฉบับร่างตรวจคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ความตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยอาจารย์ที่ปรึกษา จำนวน 2 ท่าน และนำแบบสอบถามพร้อมด้วยโครงร่างวิจัยเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจดัชนีความสอดคล้องโครงสร้างวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC) และความตรงเชิงเนื้อหา (Construct Validity Index: CVI) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านเกณฑ์การตรวจคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้านความเที่ยงของแบบสอบถาม ด้วยวิธีการตรวจสอบความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient)

2.4 นำแบบสอบถามความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธที่พัฒนาสมบูรณ์ จัดทำในรูปแบบ google form เพื่อใช้เก็บข้อมูลวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างจริง ในลำดับต่อไป

2.5 ดำเนินการส่งแบบสอบถามรูปแบบ google form ผ่านระบบออนไลน์ อาทิ ไลน์ (Line) เมสเซนเจอร์ (Messenger) เป็นต้น กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 476 คน ระยะเวลาในการดำเนินการเก็บแบบสอบถามระหว่างเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2565

2.6 นำแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ด้วยสถิติโปรแกรม LIRREL เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยดำเนินการวิเคราะห์ 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์

องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง (Exploratory Factor Analysis-EFA) ของตัวบ่งชี้ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธแต่ละองค์ประกอบ และขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Confirmatory Factor analysis-CFA) ขององค์ประกอบในโมเดลความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ

สรุปผลการวิจัย

1. ตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ดังนี้

ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ (Buddhist Spiritual Growth) หมายถึง ภาวะทางจิตใจสงบสุข ไม่เครียดไม่กังวลใจจนเกินไป เป็นการยกยกระดับจิตจากความเป็นสัตว์ สัตว์ในที่นี่หมายถึงคนที่มีจิตข้องในอารมณ์ต่าง ๆ การพัฒนาจิตงอกงามเป็นการยกจิตที่เป็นสัตว์ให้เป็นมนุษย์ที่มีใจสูงขึ้น หรือเป็นคนที่มีพร้อมด้วยศีลธรรมและคุณธรรม ที่เป็นกระแสธารีระบุคคล ยึดพระพุทธศาสนาเป็นแกน อบรมขัดเกลาตัวเอง ปลอ่ยวางโลก มีความรู้สึกสบาย โปร่งโล่ง สงบ ตัดจากอสาสะกิเลส นิเวศน์ที่มั่ววุ่นวาย ละเอียดประณีต ลึกซึ้ง อันเข้าใจในอริยสัจ 4 เข้าใจในสังขธรรมในความเป็นไปในชีวิต และเดินทางตามอริยมรรค พร้อมก้าวผ่านปัญหาอุปสรรคความทุกข์จนทำให้ใจพร้อมรับสภาพความจริงของชีวิตได้โดยไม่สงสัยในตัวเอง และความเข้าใจในศักยภาพตน มองตัวเองด้วยความไว้วางใจ และพบความหมายของชีวิตสูงสุดของบุคคลนั้น ๆ โดยข้ามขีดจำกัดของตนเอง ความสัมพันธ์เชิงธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อม ที่ประกอบด้วยความศรัทธาทางศาสนา จนเกิดความปิติ รู้แจ้ง ยินดีกับสิ่งที่ได้มา ว่าเป็นคุณค่าของชีวิต โดยความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ พบว่าประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ และทั้ง 4 องค์ประกอบ รวมตัวบ่งชี้และมาตรวัดจำนวนทั้งหมด 15 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 1 : ความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต (Understanding Reality of Life) มีตัวบ่งชี้และมาตรวัดรวม 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การมีทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นจริงของชีวิตอันเนื่องมาจากการมีประสบการณ์ในการปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนาที่ทำให้ดำรงชีวิตอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ (Right view about life) 2) มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต (รู้เป้าหมายที่ตัวเองมีชีวิตอยู่ทุกวันนี้เพื่ออะไร มีเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่รู้สึกว่าชีวิตล่องลอย ไร้จุดหมาย สลวยเปล่า) (Life Goal) 3) รับรู้ได้ว่าตนเองมีจิตใจที่พัฒนาขึ้นเติบโตงอกงามมากขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป (Spiritual growth Perception) 4) มีจิตใจเป็นอิสระจากสิ่งผูกมัดในทางโลก (Independence from Worldly binding) 5) มีความรู้และปัญญาที่จะใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข (Living with wisdom)

องค์ประกอบที่ 2 : ความคงกระพันทางจิตใจ (Psychological invulnerability) มีตัวบ่งชี้และมาตรวัดรวม 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การมีจิตใจที่เข้มแข็งมั่นคงจนมีประสบการณ์เอาชนะอุปสรรคในชีวิตที่เกิดขึ้น (Psychological strength) 2) ดำรงชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ (Living with mindfulness) 3) มองสิ่งต่างๆ รอบตัวด้วยความเคารพและความเข้าใจ (Respective view on everything) 4) เห็นคุณค่า และยังเห็นความสำคัญของการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งงอกงาม (Focus on mental development)

องค์ประกอบที่ 3 : ความเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม (Connecting to People and Environment) มีตัวบ่งชี้และมาตรวัดรวม 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การรู้สึกว่าคุณเชื่อมโยงกับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัว (Sense of interconnection with thing around) 2) มีพฤติกรรมเกื้อกูลต่อผู้อื่น

และสิ่งแวดล้อม (supported behaviors to things around) 3) โลกทัศน์เชิงบวกต่อสังคม และผู้คน (Optimism on world and people)

องค์ประกอบที่ 4 : ความเชื่อมกับพระพุทธศาสนา (Connecting to Buddhism) มีตัวบ่งชี้และมาตรวัดรวม 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การรู้สึกว่พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตไม่แยกจากกัน (Accepting Buddhism as part of life) 2) เชื่อว่าตนเองผ่านประสบการณ์เลวร้ายในชีวิตด้วยการป้องกันคุ้มครองของพระรัตนตรัย (Sense of Protection by Triple Gems) 3) รับรู้ได้ว่าจิตใจตนเองพัฒนาขึ้นจากการปฏิบัติคำสอนทางพระพุทธศาสนา การให้ทาน รักษาศีล และเจริญกัมมัฏฐาน (Lifting up mental qualities by using Buddhism)

2. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 476 คน

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบวัด รวมจำนวน 476 คน พบว่า ผู้ตอบแบบวัดโดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 50 เป็นเพศชาย จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 และเป็นนักบวช จำนวน 32 รูป คิดเป็นร้อยละ 6.7

ด้านอายุ ผู้ตอบแบบวัดส่วนใหญ่ มีช่วงอายุระหว่าง 36 – 45 ปี จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 27.9 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 46 ปีขึ้นไป จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 และช่วงอายุระหว่าง 25 – 35 ปี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 สุดท้ายคือช่วงอายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8

ด้านสถานภาพ ผู้ตอบแบบวัดส่วนใหญ่ มีสถานภาพโสด จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 51.8 รองลงมา คือ สถานภาพสมรส จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 42.8 และสถานภาพหย่าร้าง/หม้าย จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 4.4 สุดท้ายคือสถานภาพแยกกันอยู่ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8

ด้านการศึกษา ผู้ตอบแบบวัดส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 46.4 รองลงมา คือ การศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 25.6 และการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 19.5 สุดท้ายคือการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือสูงกว่า จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 8.4

ด้านอาชีพ ผู้ตอบแบบวัดส่วนใหญ่ อาชีพพนักงานเอกชน จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 รองลงมา คือ อาชีพข้าราชการ จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 18.9 อาชีพพนักงานภาครัฐ จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 18.9 และงานส่วนตัว จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 18.6 สุดท้ายอาชีพอื่น จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3

ด้านประสบการณ์การปฏิบัติธรรม ผู้ตอบแบบวัดส่วนใหญ่ เคยปฏิบัติธรรม จำนวน 436 คน คิดเป็นร้อยละ 91.6 รองลงมา ไม่เคยปฏิบัติธรรม จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 8.4 ดังรายละเอียดตามตารางที่ 1

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	206	43.3
	หญิง	238	50
	นักบวช	32	6.7
		476	100
อายุ	ต่ำกว่า 25 ปี	89	18.8
	ระหว่าง 25 – 35 ปี	126	26.5
	ระหว่าง 36 – 45 ปี	133	27.9
	อายุ 46 ปีขึ้นไป	128	26.8
		476	100
สถานภาพ	โสด	247	51.8
	สมรส	204	42.8
	หย่าร้าง/หม้าย	21	4.4
	แยกกันอยู่	4	0.8
		476	100
การศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	93	19.5
	ปริญญาตรี	221	46.4
	ปริญญาโท	122	25.6
	ปริญญาเอกหรือสูงกว่า	40	8.4
		476	100
อาชีพ	ข้าราชการ	90	18.9
	พนักงานภาครัฐ	90	18.9
	พนักงานเอกชน	128	26.8
	งานส่วนตัว	89	18.6
	นักเรียน/นักศึกษา	65	13.6
	อื่นๆ	54	11.3
		476	100
การปฏิบัติธรรม	เคย	436	91.6
	ไม่เคย	40	8.4
		476	100

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ และประสบการณ์การปฏิบัติธรรม (n=476)

2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อยืนยันตัวบ่งชี้ของโมเดลความงอกงาม

ทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันในขั้นตอนนี้เป็น การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้โปรแกรม LIRREL ดำเนินการวิเคราะห์ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับหนึ่ง (Exploratory Factor Analysis-EFA) ของตัวบ่งชี้ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ แต่ละองค์ประกอบ และขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Confirmatory Factor analysis-CFA) ขององค์ประกอบในโมเดลความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ

สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อยืนยันตัวบ่งชี้ของโมเดลความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ พบว่า โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันความงอกงามทางจิตวิญญาณ ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ LifeUnd หมายถึง องค์ประกอบที่ 1 : ความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต (Understanding Reality of Life) PsylInval หมายถึง องค์ประกอบที่ 2 : ความคงกระพันทางจิตใจ (Psychological invulnerability) Coherence หมายถึง องค์ประกอบที่ 3 : ความเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม (Connecting to People and Environment) BudBelife หมายถึง องค์ประกอบที่ 4 : ความเชื่อมกับพุทธศาสนา(Connecting to Buddhism)

โดยทั้ง 4 องค์ประกอบดังกล่าว เป็นองค์ประกอบของความงอกงามทางจิตวิญญาณ มีน้ำหนักองค์ประกอบของทุกองค์ประกอบ มีค่าเป็นบวก โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (b) ตั้งแต่ 0.961 ถึง 0.682 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัวองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบ PsylInva คือความคงกระพันทางจิตใจ (Psychological invulnerability) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุด เท่ากับ 0.961 แสดงว่า องค์ประกอบ PsylInva เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของความงอกงามทางจิตวิญญาณ รองลงมา เป็นองค์ประกอบ LifeUnd คือความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต (Understanding Reality of Life) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.955 ลำดับต่อไปองค์ประกอบ Coherence คือความเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม (Connecting to People and Environment) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.815 และสุดท้าย องค์ประกอบ BudBelife คือความเชื่อมกับพระพุทธศาสนา (Connecting to People and Environment) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุดเท่ากับ 0.682

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบตามโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความงอกงามทางจิตวิญญาณ โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก พิจารณาจากค่า $Chi-square = 69.36$, $df = 56$, $\chi^2/df = 1.238$, $GFI = .981$, $AGFI = .959$, $RMR = 0.011$, $RMSEA = 0.022$, $p-value = .010827$ แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และพบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β) รายองค์ประกอบในแต่ละตัวบ่งชี้ พบว่าองค์ประกอบที่ 1 : LifeUnd คือความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวบ่งชี้ที่สำคัญมากที่สุด ได้แก่ Indep คือความเป็นอิสระจากการผูกมัดทางโลก ค่าน้ำหนัก 0.740 รองลงมา ได้แก่ Sgper คือการรับรู้การเติบโตฝ่ายวิญญาณ ค่าน้ำหนัก 0.700 รองลงมา Wisdom คืออยู่อย่างมีปัญญา มีค่าน้ำหนัก 0.696 และ Rview คือเป้าหมายในการดำเนินชีวิต ค่าน้ำหนัก 0.537 ลำดับสุดท้าย Lgoal คือมุมมองที่ถูกต้องเกี่ยวกับชีวิต ค่าน้ำหนัก

0.406 องค์ประกอบที่ 2 : PsyInval คือความคงกระพันทางจิตใจ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวบ่งชี้ที่สำคัญมากที่สุด ได้แก่ Focus คือเน้นพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งองงาม ค่าน้ำหนัก 0.674 รองลงมา Mindful คือการดำรงชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ ค่าน้ำหนัก 0.668 และ PsyStr คือความแข็งแกร่งทางจิตใจ ค่าน้ำหนัก 0.661 ลำดับสุดท้าย Respect คือการมองสิ่งต่างๆรอบตัวด้วยความเคารพและความเข้าใจ ค่าน้ำหนัก 0.458 องค์ประกอบที่ 3 : Coherence คือความเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวบ่งชี้ที่สำคัญมากที่สุด ได้แก่ Optimism คือมีโลกทัศน์เชิงบวกต่อสังคมและผู้คน ค่าน้ำหนัก 0.731 รองลงมา Support คือมีพฤติกรรมเกื้อกูลต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ค่าน้ำหนัก 0.660 และลำดับสุดท้าย SensIntconn คือการเชื่อมโยงถึงสิ่งรอบตัว ค่าน้ำหนัก 0.657 และองค์ประกอบที่ 4 : คือความเชื่อมกับพุทธศาสนา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวบ่งชี้ที่สำคัญมากที่สุด ได้แก่ LiftingUp คือการยกระดับคุณภาพจิตโดยใช้พระพุทธรูป ค่าน้ำหนัก 0.766 รองลงมา Protect คือการเชื่อว่าชีวิตได้รับการป้องกันคุ้มครองจากพระรัตนตรัย ค่าน้ำหนัก 0.609 และลำดับสุดท้าย Buddhism คือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ค่าน้ำหนัก 0.560 ดังแสดงรายละเอียด ดังตารางที่ 2 และภาพที่ 1

	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ				
	น้ำหนัก องค์ประกอบ (b)	ค่าความคลาด เคลื่อนมาตรฐาน (SE)	น้ำหนัก องค์ประกอบ มาตรฐาน (β)	t-value	สัมประสิทธิ์การ พยากรณ์ (R ²)
LifeUnd	0.955	0.087	0.131	10.919	0.869
PsyInval	0.961	0.068	0.070	14.170	0.930
Coherence	0.815	0.066	0.293	12.394	0.707
BudBelife	0.682	0.073	0.433	9.278	0.567
Rview	0.320	-	0.537	-	0.289
Lgoal	0.215	0.030	0.406	7.079	0.165
Sgper	0.458	0.045	0.700	10.174	0.491
Indep	0.475	0.047	0.740	10.185	0.548
Wisdom	0.413	0.041	0.696	15.468	0.485
PsyStr	0.400	-	0.661	-	0.437
Mindful	0.424	0.035	0.668	12.186	0.446
Respect	0.321	0.037	0.458	8.751	0.210
Focus	0.401	0.033	0.674	12.077	0.454
SensIntconn	0.390	-	0.657	-	0.431
Support	0.471	0.041	0.660	11.435	0.435

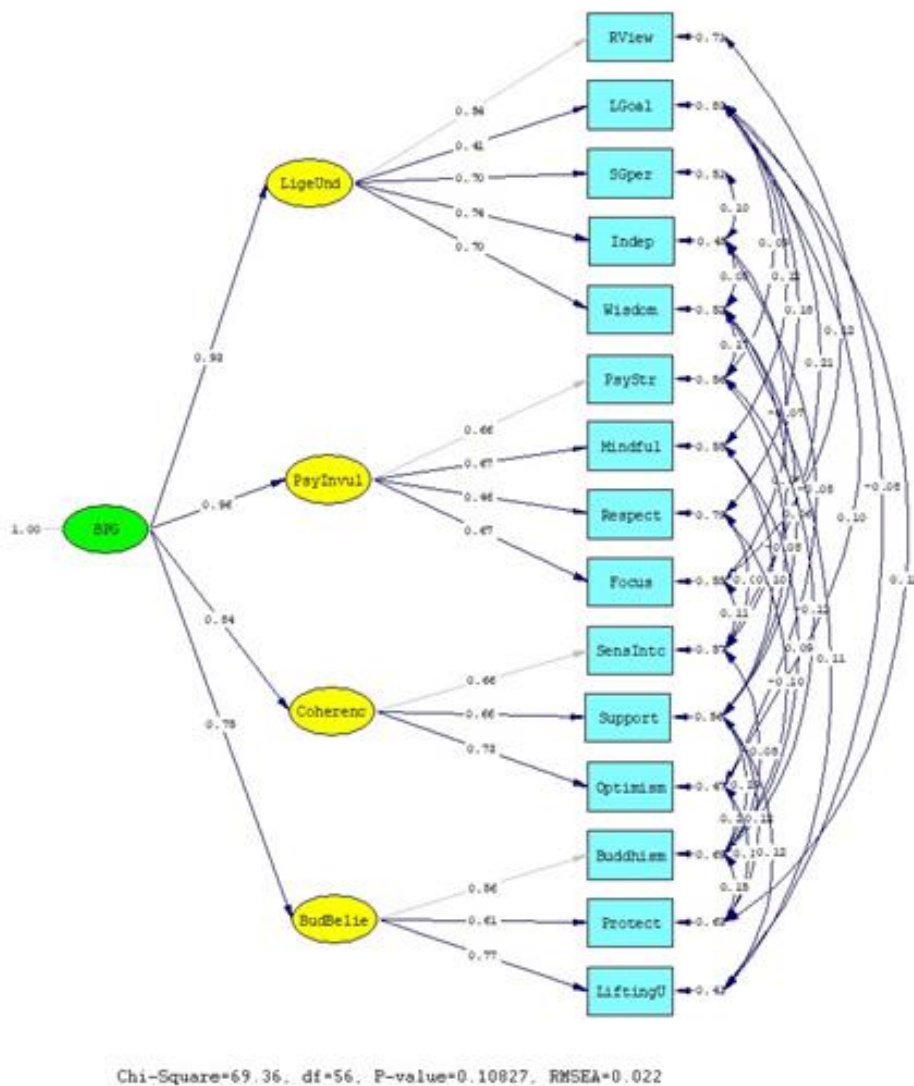

	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ				
	น้ำหนัก องค์ประกอบ (b)	ค่าความคลาด เคลื่อนมาตรฐาน (SE)	น้ำหนัก องค์ประกอบ มาตรฐาน (β)	t-value	สัมประสิทธิ์การ พยากรณ์ (R ²)
Optimism	0.451	0.038	0.731	11.978	0.535
Buddhism	0.580	-	0.560	-	0.313
Protect	0.531	0.050	0.609	10.572	0.317
LiftingUp	0.565	0.062	0.766	9.137	0.588

χ^2 -square = 69.36, df = 56, χ^2/df = 1.238, GFI = .981, $AGFI$ = .959,

RMR = 0.011, $RMSEA$ = 0.022, p -value = .010827

ตารางที่ 2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน ความเที่ยงของตัวบ่งชี้
และสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบของโมเดลเชิงยืนยันอันดับสอง
ความงอกงามทางจิตวิญญาณ

ภาพที่ 1

ภาพการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง โมเดลความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเพื่อศึกษาพัฒนาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ อภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ (Buddhist Spiritual Growth) หมายถึง ภาวะทางจิตใจสงบสุข ไม่เครียดไม่กังวลใจจนเกินไป เป็นการยกระดับจิตจากความเป็นสัตว์ สัตว์ในที่นี่ หมายถึงคนที่มีจิตข้องในอารมณ์ต่าง ๆ การพัฒนาจิตงอกงามเป็นการยกจิตจากความเป็นสัตว์ให้เป็นมนุษย์ที่มีใจสูงขึ้น หรือเป็นคนที่พร้อมด้วยศีลธรรมและคุณธรรม ที่เป็นกระแสอริยะบุคคล ยึดพระพุทธศาสนาเป็นแกน อบรมขัดเกลาตัวเอง ปลอ่ยวางโลก ความรู้สึกสบาย โปร่งโล่ง สงบ ตัดจากอาสวะกิเลส นิเวรณ์ มาวุ่นวาย ละเอียดประณีต ลึกซึ้ง อันเข้าใจในอริยสัจ 4 เข้าใจในสังขธรรมในความเป็นไปในชีวิต และเดินทางตาม

อริยมรรค และก้าวผ่านปัญหาอุปสรรคความทุกข์จนทำให้ใจพร้อมรับสภาพความจริงของชีวิตได้โดยไม่สงสัยในตัวเอง และความเข้าใจในศักยภาพตน มองตัวเองด้วยความไว้วางใจ และพบความหมายของชีวิตสูงสุดของบุคคลนั้น ๆ โดยข้ามขีดจำกัดของตนเอง มีความสัมพันธ์เชิงธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยความรู้ทางศาสนา จนเกิดความปิติ รู้แจ้ง ยินดีกับสิ่งที่ได้มา เห็นคุณค่าของชีวิต สอดคล้องกับ สมรรถนะ ท่องทรัพย์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ประสบการณ์ความงอกงามหลังการเข้ากลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของนิสิตนักศึกษาที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง พบว่า ประเด็นหลัก ที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงภายในตนที่เกิดความงอกงามภายในจิตใจ ได้แก่ 1. มีการยอมรับตนเอง 2. มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ได้รู้จักเข้าใจ และสนิทกันมากขึ้น 3. มีสัมพันธภาพที่ดีกับคนในครอบครัวตระหนักถึงคุณค่าและมีมุมมองเปิดกว้างเข้าใจสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น 4. มีสัมพันธภาพที่ดีกับคนรอบข้างเปิดกว้างมุมมองที่จะยอมรับและเข้าใจผู้อื่นอย่างที่เป็นมากขึ้น 5. เกิดแรงบันดาลใจที่จะเปลี่ยนแปลงพัฒนาดตนเอง และมีพลังใจเพิ่มขึ้นจากเรื่องราวประสบการณ์ภายในกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา 6. มีมุมมองเชิงสร้างสรรค์ต่ออุปสรรค ตระหนักว่าอุปสรรคนั้น ไม่ยากเกินกว่าฝ่าฟันไปได้ ทั้งยังทำให้ตนเติบโตเข้มแข็งขึ้น 7. ร่องรอยจากการหย่าร้างในครอบครัว กล่าวคือ เป็นความงอกงามในประสบการณ์การมาจากครอบครัวหย่าร้างในแง่มุมต่าง ๆ ที่ทำให้ตนเป็นเช่นทุกวันนี้ 8. มีสติรู้เท่าทัน 9. มีความรู้สึกสุขสงบ 10. มีความรู้สึกสอดคล้องกลมกลืนในตน และสุดท้าย 11. มีความเข้าใจในสัจธรรมของชีวิต ตระหนักถึงความไม่แน่นอนของชีวิตมากขึ้น

และพบว่า ตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ โดยทั้ง 4 องค์ประกอบ มีตัวบ่งชี้รวมทั้งสิ้น 15 ตัวบ่งชี้ รายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 : LifeUnd หมายถึง ความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต (Understanding Reality of Life) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต (2) มีมุมมองที่ถูกต้องเกี่ยวกับชีวิต (3) การรับรู้การเติบโตฝ่ายวิญญาณ (4) เป็นอิสระจากการผูกมัดทางโลก (5) อยู่อย่างมีปัญญา

องค์ประกอบที่ 2 : PsyInval หมายถึง ความคงกระพันทางจิตใจ (Psychological invulnerability) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) ความแข็งแกร่งทางจิตใจ (2) ดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ (3) มองสิ่งต่างๆ รอบตัวด้วยความเคารพและความเข้าใจ (4) เน้นการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งงอกงาม

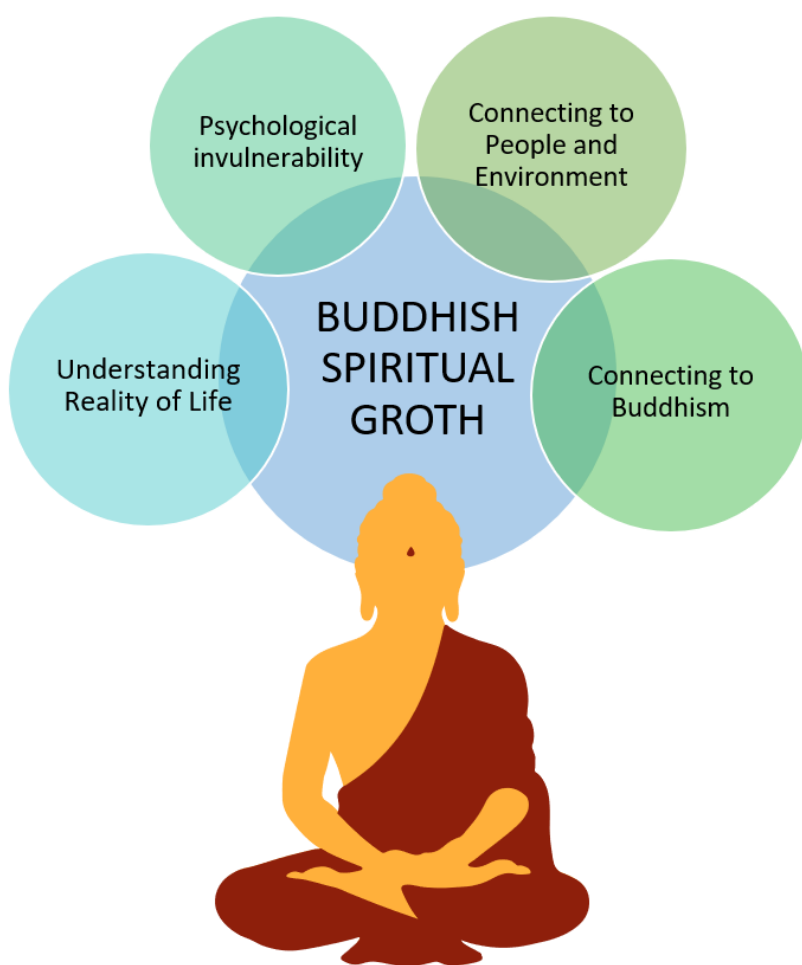
องค์ประกอบที่ 3 : Coherence หมายถึง ความเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม (Connecting to People and Environment) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) สามารถเชื่อมโยงถึงสิ่งรอบตัว (2) มีพฤติกรรมเกื้อกูลต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม (3) มีโลกทัศน์เชิงบวกต่อสังคมและผู้คน

และองค์ประกอบที่ 4 : BudBelife หมายถึง ความเชื่อมกับพุทธศาสนา (Connecting to Buddhism) มีตัวบ่งชี้ จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) มีพระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต (2) มีความเชื่อว่าชีวิตได้รับการปกป้องคุ้มครองจากพระรัตนตรัย (3) ยกระดับคุณภาพจิตโดยใช้พระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ อากาศ เปริยานิม ได้ทวิจยเรื่อง การพัฒนามาตรวัดความผาสุกทางจิต เพื่อพัฒนามาตรวัดความผาสุกทางจิตฉบับภาษาไทย พบว่า 1) มาตรวัดความผาสุกทางจิตแบบพหุมิติฉบับภาษาไทยที่พัฒนามีจำนวน 84 ข้อ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ (1) อิสระแห่งตน (2) ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม (3) ความงอกงามส่วนบุคคล (4) การมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (5) การมีจุดมุ่งหมายในชีวิต และ (6) การยอมรับตนเอง

องค์ความรู้การวิจัย

การพัฒนาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ เป็นการศึกษาและพัฒนาตัวบ่งชี้และมาตรวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ พบว่าความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก โดยทั้ง 4 องค์ประกอบดังกล่าว ประกอบด้วย 15 ตัวบ่งชี้ รายละเอียดองค์ประกอบหลักดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 : ความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต (Understanding Reality of Life) องค์ประกอบที่ 2 : ความคงกระพันทางจิตใจ (Psychological invulnerability) องค์ประกอบที่ 3 : ความเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม (Connecting to People and Environment) และองค์ประกอบที่ 4 : ความเชื่อมกับพระพุทธศาสนา (Connecting to Buddhism) สามารถสรุปเป็นแผนภาพโมเดลได้ดังนี้

ภาพที่ 2 โมเดลองค์ความรู้ BUDDHISH SPIRITUAL GROTH

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากการวิเคราะห์ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธในครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ 15 ตัวบ่งชี้ ตามแนวคิดและทฤษฎีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถนำมาวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความตรงของตัวบ่งชี้หรือเครื่องมือวัดกับบุคคลทั่วไปแล้ว ทำให้ผู้สนใจสามารถศึกษา และนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือวัดให้มีคุณภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. กระบวนการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธครั้งนี้ เป็นวิธีการหนึ่งเท่านั้น ยังมีวิธีการอื่น ๆ อีก เช่น การใช้เทคนิคเดลฟาย การสนทนากลุ่มเพื่อหาข้อสรุปมาใช้ในการพัฒนาในระยะแรก อีกทั้งน่าจะมีการศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธที่ได้จากวิธีพัฒนาที่ต่างกัน เช่น การทดสอบโมเดลเชิงแข่งขันเพื่อหาโมเดลที่ดีที่สุด ที่ใช้ในการวัดความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธต่อไป

2. ในเรื่องของความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีก เช่น ควรมีการศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ซึ่งอาจจะประกอบด้วยหลายปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธ ซึ่งจะช่วยให้มีการพัฒนาความงอกงามทางจิตวิญญาณเชิงพุทธเพิ่มขึ้นต่อไป

บรรณานุกรม

ทวีศักดิ์ กันโยโซ. (2550). **คุณและโทษของการมีและการขาดคุณธรรม จริยธรรม.**

แหล่งที่มา: <http://www.satit.up.ac.th/BBC07/AroundTheWorld/reli/16.htm> สืบค้นเมื่อ 3 ก.ย. 2563.

ผกากาญจน์ กุณพันธ์. (2551). **บทเรียนออนไลน์พระพุทธศาสนา : พระพุทธศาสนาเป็น**

ศาสตร์แห่งการศึกษา. แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/buddhismsubjectm6> สืบค้นเมื่อ 3 ก.ย. 2563.

ลิขิต อีระเวคิน. (2549). **สังคมต้องมีจิตวิญญาณ.** แหล่งที่มา:

<https://mgronline.com/daily/detail/9490000083643> สืบค้นเมื่อ 5 พ.ย. 2563.

วรัญญา ถวัลย์กิจดำรง. (2559). **การเติบโตทางจิตวิญญาณภายหลังเหตุการณ์สะเทือน**

ขวัญในผู้รอดชีวิตจากโรคมะเร็งระบบโลหิตวิทยา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมรักษ์ ทองทรัพย์. (2553). ประสบการณ์ความงอกงามหลังการเข้ากลุ่มการปรึกษาเชิง

จิตวิทยาของนิสิตนักศึกษาที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาภากร เปี้ยนนิม. (2563). พัฒนามาตรวัดความผาสุกทางจิต. วิทยานิพนธ์ดุขนิพนธ์

สาขาวิชาการวัดและเทคโนโลยีทางวิทยาการปัญญา วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา.
มหาวิทยาลัยบูรพา.

Creswell, J., & Plano Clark, V. (2007). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*.
Thousand Oaks. CA: Sage.